

Дмитро НАУМЕНКО

35 років, сталкер
Народився 12 липня 1986-го в Чернігові. Мати працювала вихователькою в дитячому садку, батько був приватним підприємцем. Закінчив Чернігівський центр професійно-технічної освіти. Отримав спеціальність кулінара. 2009 року вперше побував у Чорнобильській зоні. Відтоді був там понад 150 разів. 2012-го почав працювати гідом у туристичній компанії "Чорнобиль-тур", що організовує екскурсії до зони відчуження. 2018 року став її менеджером. Улюблена страва – деруни, напій – вода. Одружений. Живе в Києві

"Між нами пронісся ВОВК. Ще один зупинився за п'ять метрів"

У ЗОНУ ВІДЧУЖЕННЯ ЇЗДЯТЬ ОСВІДЧУВАТИСЯ

Я РОДОМ ІЗ ЧЕРНІГОВА, ЦЕ НЕДАЛЕКО ВІД ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ АТОМНОЇ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЇ. З дитинства чув розповіді про аварію та ліквідаторів. Захотілося побувати там. Та екскурсії в зону були не по кишені. Батько однокласника працював на електростанції. Одного разу зі Славутича поїхали до Чорнобиля з працівниками робочою електричкою. Для нас провели невелику безкоштовну екскурсію.

ПІСЛЯ ЦЬОГО ЗАЦІКАВИВСЯ ЦЕЮ ЗОНОЮ ШЕ БІЛЬШЕ. Хотілося побачити там усе. Але під час офіційних екскурсій побувати скрізь неможливо. Зрозумів, що мій інтерес задовольнить лише нелегальний похід.

ПИТАВ У ДРУЗІВ, ХТО ПОГОДИВСЯ БИ ПОЇХАТИ ДО ЧОРНОБИЛЯ. КРУТИЛИ ПАЛЬЦЕМ БІЛЯ СКРОНІ

НЕ УЯВЛЯВ, ЯК ПОТРАПИТИ В ЗОНУ, НАСКІЛЬКИ ЦЕ НЕБЕЗПЕЧНО. Шукав інформацію в інтернеті. Розпитував знайомих, чи знають, як охороняється об'єкт, чи мають карту. Питав у друзів, хто погодився би поїхати. Всі крутили пальцем біля скроні.

ЗНАЙШОВ СПІЛЬНОТУ З 20–30 ОДНОДУМЦІВ. Здивувався. Думав, я один такий ідіот. Вони вже робили те, що я тільки планував. Спілкувався з ними пів року. Намагався потрапити в їхнє коло. Та сталкери, або самоходи, потайливі й підозрілі. Справа ж незаконна. Переживали, що я міліціонер.

2010 РОКУ ПОДАВСЯ В ЗОНУ З ДВОМА СТАЛКЕРАМИ. Один був там раз чи двічі, і його вже вважали досвідченим. Радіації не боявся, бо не зовсім був обізнаний. Відчував дух авантюризму – ліз у заборонену зону. Мав страх перед дикою природою. Це величезна територія – близько 2600 квадратних кілометрів лісів, боліт, спустошених поселень. Боявся зустріти звірів.

ДО ПРИП'ЯТІ ПРОЙШЛИ БЛИЗЬКО 40 КІЛОМЕТРІВ. Провідник сказав: "Ми в місті". Перепитав: "Яке місто? Тут одні дерева". Навколо був ліс. Але відчував запах сиріої цегли, металу.

з кущів вийшли на вулицю. Із темряви виступав силует дев'ятиповерхового будинку з порожніми очницями – вибитими вікнами та дверима. Незабутні емоції, коли піднялися на дах. Там можна було роздивитися атомну електростанцію, що в темряві освічується прожекторами.

У ЗОНІ Є ДВА НАЙМАСШТАБНІШІ МІСЦЯ – Прип'ять і військовий секретний об'єкт, захований у лісах. Там є радар, що входив до складу системи запобігання ракетному нападу. Має вигляд гігантської антени заввишки 150

НАВКОЛО БУВ ЛІС. АЛЕ ВІДЧУВАВ ЗАПАХ СИРОЇ ЦЕГЛИ, МЕТАЛУ

і завдовжки 750 метрів. Коли були там уперше, залізли на його верхівку. Ще обдивилися колесо огляду, міську пристань, будинок культури, квартири п'ятиповерхівок.

ЗА ЧОТИРИ ДОБИ ПРОЙШЛИ МАЙЖЕ 100 КІЛОМЕТРІВ. Збив ноги у фарш. Схуд на 6 кілограмів. Їсти не хотілося. Пив воду з річок і боліт.

НАПРИКІНЦІ ПОХОДУ ЗУСТРІЛИ ШЕ ДВОХ СТАЛКЕРІВ. До цього ніхто в зоні не траплявся. Стояли на балконі квартири, яку облаштували під нічліг. Хлопці курили. Разом дивилися на будинок навпроти. Один товариш сказав: "Уяви,

ЇСТИ НЕ ХОТІЛОСЯ. ПИВ ВОДУ З РІЧОК І БОЛІТ

років за п'ять тут неможливо буде чхнути спокійно. З іншого балкона тобі кричатимуть: "Будь здоровий!" Ми посміялися. Але так і сталося. Сталкери приходять у будинок, де є більш-менш підготовлена квартира для ночівлі, а там зайнято.

ІТИ ВДЕНЬ ЧИ ВНОЧІ – ЗАЛЕЖИТЬ ВІД МАРШРУТУ. На деякі об'єкти можна потрапити лише затемна, а інші місця краще бачити за умови денного світла. Частіше сталкери обирають ніч, бо це безпечніше. Легше втекти від охоронців чи поліцейських.

➤ **СТАЛКЕРИ ПРИЇДЖАЮТЬ ДО ЧОРНОБИЛЯ З-ЗА КОРДОНУ.** Знайомий із Росії добирався автостопом 3 тисячі кілометрів. У Прип'яті провів 10 днів. Розповідав, що почувався, як у стрічці "Я – легенда" (постапокаліптичний фільм жаків американця Френсіса Лоуренса. – *Країна*). Ходив у шкільні бібліотеки, брав книжки, читав їх, потім відносив назад. Був наодинці з думками. Тоді я вже працював гідом у Чорнобилі. Коли віз туристів на екскурсію, купував цьому чоловікові продукти.

ОДИН ПОЛЯК ПРОЖИВ МІСЯЦЬ У ПРИП'ЯТІ. Знайомі поповнювали йому запас харчів.

ДОВЕЛОСЯ ЗАНОЧУВАТИ НА ВИСОТІ 140 МЕТРІВ – на одній із щогл радарної антени. Це велика решітка з просторими ярусами. Там сталкери люблять зустрічати світанок чи дивитися на захід сонця. Звідти відкривається неймовірний краєвид. Але це небезпечно – можна впасти.

ВНОЧІ У ПРИП'ЯТІ СТОІТЬ НЕЙМОВІРНА ТИША

БУВАЄ, МУСИШ ІТИ 10 ГОДИН БЕЗ ПЕРЕРВИ, щоб устигнути дістатися до місця ночівлі. А потім можеш пролежати в канаві кілька годин – щоб дочекатися, коли не буде охорони.

ПО-СПРАВЖНЬОМУ СТРАШНО БУЛО, КОЛИ ЗУСТРІЧАВСЯ З ДИКИМИ ТВАРИНАМИ. Цього не уникнути. Одного разу був із другом-фотографом. Його Чорнобиль цікавив як естетичне місце, хотів зробити гарні знімки. Була рання весна, ще лежав сніг. Ми ночували в одному селі, на горіщі занедбаного будинку. Вранці прокинувся. Треба було відправити смс на роботу, а не було зв'язку. По всьому селу бігав, щоб знайти, де ловить. Як із кущів вискочила козуля. Саме підійшов Ігор. І в цей момент між нами пронісся вовк. Ще один зупинився за 5 метрів. Ми завмерли. Як на зло, забув на горіщі ніж, який носив на поясі. А Ігор фотоапарата не взяв. Вовк кілька разів тьякнув у наш бік. Обійшов нас по дузі й побіг далі.

НАЙБІЛЬШЕ ЗЛЯКАВСЯ НЕ ЗУСТРІЧІ З ВОВКОМ, А КОЛИ ЗДАЛОСЯ, ЩО ПОБАЧИВ ЙОГО. Ішли компанією. За кілька метрів у кущах показався силует тварини. Зі страху аж підстрибнув. Виявилось, то береза згнила й повалилася. Хлопці довго з мене сміялися.

ВНОЧІ У ПРИП'ЯТІ СТОІТЬ НЕЙМОВІРНА ТИША. Розумієш, що в місті нікого немає. Але все одно боїшся сторонніх звуків. Коли вперше ночував там, здавалося, чув розмову в сусідній квартирі. Піднімаю голову, прислухаюся – тиша. Лізуть думки про привидів. Згодом зрозумів, що це дме вітер у вентиляційних шахтах. Можна почути, як капає вода в підвалах.

ДОВОДИЛОСЯ ТІКАТИ ВІД ОХОРОНИ. Ловили чотири рази. Найчастіше – через нехлюйство. То голосно розмовляли. То серед білого дня вийшли на вулицю, а з-за повороту виїхала патрульна машина. Охорона в зоні до сталкерів ставиться нормально. Оформляли протокол, виписували штраф і вивозили до найближчого району. Сталкери стали нахабніти. Коли самі не хочуть виходити із зони,

дзвонять на КПП: "Приїжджайте, забирайте". Штраф був 340 гривень. Тепер поліція скаржиться, що це мало.

ШІСТЬ РОКІВ ПРАЦЮВАВ ГІДОМ. У зону туристи їдуть з різними цілями. Багато українців везуть туди на екскурсію коханих-іноземців. Намагався цікаво розповісти про це місце, але їм це не треба. Весь день ходять за ручку й обіймаються. Їдуть, щоб зробити фото в інстаграм. Буває, хлопці освідчуються на оглядовому майданчику за 300 метрів від саркофага. Це найближча точка, з якої можна роздивитися атомну електростанцію.

СІМ ДНІВ ТРИВАВ НАЙДОВШИЙ МІЙ ПОХІД.

НА 150-МУ ЗБИВСЯ ЇХ РАХУВАТИ. Доводилося вирушати самому. Але краще робити це з компанією.

ХОДЖУ В ЗОНУ 10 РОКІВ. На здоров'ї це не позначилося. Хоча наслідки можуть проявлятися і за 20–30 років, і в наступному поколінні.

МІСЦЯ З ВИСОКОЮ ПОТУЖНІСТЮ ІОНІЗУЮЧОГО ВИПРОМІНЮВАННЯ – ЛОКАЛЬНІ. Їхній розмір може бути від кількох квадратних сантиметрів до кілометрів. Що менше перебуваєш на такому місці, то краще. Менше радіації людина отримує і тоді, коли між нею і джерелом є бар'єр.

У ЛІКАРНІ МОЖНА БУЛО ПОБАЧИТИ ПЛЯШКУ МІНЕРАЛЬНОЇ ВОДИ. НАЗИВАЛАСЯ "ЧОРНОБИЛЬСЬКА"

ВІД ПОВЕРХНЕВОГО ЗАБРУДНЕННЯ РЯТУЮТЬ ЗАКРИТІ ОДЯГ І ВЗУТТЯ. Бажано не валятися в брудному піску, не сідати там. Сталкери часто забивають на це правило. Якщо пройшов 30–40 кілометрів, хочеться впасти прямо тут, а не вибирати "чисте" місце. Іноді не вистачає води, щоб помити руки. Доводиться їсти брудними. Буває, вмираєш від спраги – і п'єш із сумнівного болота.

ПРОБУВАВ ЯГОДИ І ФРУКТИ ІЗ ЗОНИ ВІДЧУЖЕННЯ. За смаком – як у супермаркеті. Але містять радіонукліди. Небезпечно вживати такі продукти регулярно.

ЯКЩО ЗАБУТИ ДОЗИМЕТР, ТО ЗДАЄТЬСЯ, ЩО ЗОНА – РАЙ. Дикий заповідник із густими лісами й великими луками, багато тварин, птахів, комах. Світ, який видихнув без присутності людей. Але чуєш тріск дозиметра й розумієш, що людям тут ще довго не жити.

НАВЕСНІ 1987 РОКУ В ЗОНУ ПОВЕРНУЛИСЯ МАЙЖЕ 1200 ЖИТЕЛІВ, ЯКИХ ПЕРЕД ТИМ ЕВАКУЮВАЛИ. Переважно це були літні люди. Вони відчували тугу за домом. Багато з них не вважали радіацію небезпечною. Інші говорили: "Синку, мене тут німці до стінки ставили, і я не тікав, чого вже тепер боятися? Хочу померти на своєму ліжку зі спокійною душею".

ІЗ САМОСЕЛАМИ ПОЗНАЙОМИВСЯ, КОЛИ ПРАЦЮВАВ ГІДОМ. З деякими потоваришували. Коли їздили з туристами,

Дмитро Науменко сидить на щоглі радіолокаційної станції "Дуга-2" в Чорнобилі. Тут сталкери люблять зустрічати світанок чи дивитися на захід сонця

іноді їм допомагали: дров наколоті, продуктів привезти. Більшість померли через вік. У зоні лишилися близько 100 самоселів. Їм по 80–90 років.

ТУРИСТИ МАЙЖЕ ЗАВЖДИ ХОЧУТЬ ЩОСЬ УЗЯТИ НА "СУВЕНІР". За це передбачена кримінальна відповідальність. Якщо хтось забере щось із брухту, може бути термін. А якщо винести шматок газети, то засудять умовно. Якось турист збирав дрібнички у Прип'яті. Все склав під сидіння. Коли на КПП

перевіряли автобус, помітили купу сміття. Охоронець відрегував адекватно: "Маєте 2 секунди, щоб викинути".

ТУРИСТИ ЗАВЖДИ ДИВУВАЛИСЯ ПРИП'ЯТСЬКІЙ ЛІКАРНІ. Там можна було побачити пляшку мінеральної води з Чорнобильського району. Вона так і називалася "Чорнобильська". Привезти такий "сувенір" круто. Згодом комусь це вдалося.